

1955-1985 Comemorare George Enescu

Puterile operei enesciene

S-au împlinit în acest mai, 30 de ani de la trecerea în neființă a Luceafărului muzicii românești, a creatorului, care, servind sevele acestui pământ, a zămislit 33 de capodopere ce sintetizează drumurile acestui veac, exprimă, ca cele mai trainice și elocvente opere artistice ale contemporaneității, puterile, căutările, neliniștile acestui secol, conturând o imagine cuprinzătoare a spiritualității contemporane.

Pe an ce trece, dincolo de inerțiile unor organizatori ai vieții de concert, care nu înțeleg nevoia de a lupta continuu pentru a face loc creației enesciene pe așezate lumii, George Enescu apare tuturor muzicienilor și iubitorilor de muzică cu sentimentul valorilor reale și a perspectivelor evoluției artei sunetelor — unul dintre cei mai profunzi și mai temeinici gânditori ai timpului, unul dintre artiștii care rămân continuu prin creația lor în dezbaterile muzicale a secolului, făuritorul unei opere ce rezistă din plin confruntării cu fenomenele majore ale veacului.

Pe an ce trece, muzicologia contemporană ne oferă lucrările definitive asupra operei enesciene și din acest punct de vedere trebuie să ne mindrim cu un opus de talia lucrării lui Pascal Bentoiu, **Capodopere enesciene**, care a văzut recent lumina tiparului, reprezentând, indiscutabil, o substanțială contribuție spre deschiderea a noi perspective în exegeza enesciană.

Semnalind cititorilor revistei Ateneu comemorarea enesciană într-un an cu un calendar muzical atât de bogat, mi-aș permite, în spiritul unor mai vechi notații, să insist asupra valențelor educative muzicale ale creației enesciene, crezând cu fermitate în ideea că în actuala etapă a luptelor noastre pentru răspândirea valorilor muzicale, opera enesciană reprezintă „materialul” esențial.

În bălăia pentru a transforma muzica într-o inegalabilă școală a marilor idealuri („În aceste timpuri brutale și materiale — nota Enescu în anul 1936 — nu se poate îndestul încuraja arta și gândirea pură pentru a ridica din nou omenirea la nivelul ce o face superioară celorlalte specii de viețuitoare”), frecventarea creației enesciene este hotărâtoare.

Cele 33 de opusuri enesciene sintetizează, s-a demonstrat, drumurile muzicii moderne și spre înțelegerea căutărilor primei jumătăți a veacului nostru putem porni prin Enescu. Enescu are în partiturile sale, toate elementele care pot face pe iubitorii de artă să înțeleagă marea istorie a veacurilor trecute dar și toate forțele necesare să ofere în același timp o deplină perspectivă asupra căilor parcuse din postromantism până în con-

temporanitate, asupra căutărilor din cei 30 de ani ce au trecut de la înțetarea sa din viață. Opera enesciană reprezintă deci materia primă în construcția unui sistem educațional capabil să deschidă orizonturile iubitorilor de artă spre muzica ce reflectă contemporaneitatea, spre marile meditații ale veacului, spre înțelegerea falangei de creatori de la Bartok, Șostakovič, Messiaen și reprezentanții Noii școli vieneze, la Berio, Ströbe, Penderecki, care „aduc” în opera lor omul contemporan, marile frământări ale contemporaneității.

Și mai departe. Opera enesciană ne poate ajuta să înțelegem modalitatea în care inspirația națională rămâne una din căile cele mai sigure de pătrundere în universal; opera enesciană ne poate ajuta să pătrundem creațiile trecutului și prezentului, descifrând înaintea de toate problematica lor intelectuală — morală; creația enesciană ne poate ajuta să explicăm determinanțele socio-istorice ale unei opere, modul în care creația istorică este neînsușită, nonintegrativă, unică, inimitabilă.

În farmecul chemărilor enesciene — expresie a gândirii artistice naționale, — educatorul muzical găsește căile necesare pentru a deschide sensibilitatea, nevoia sufletescă spre muzică, același dornic de ea.

După un substanțial contact cu opera enesciană drumul spre Brahms, Beethoven, Bach e deschis.

De fapt orice proces educativ al maselor de ascultători vizează în ultimă instanță nu însușirea dramaticii muzicale, a conceptelor muzicale pentru că esențială rămâne formarea gustului, însușirea acelor deprinderi pe baza căror auditoriul să dobindească cultura stilistică, perspicacitatea de a reacționa la orice asalt al vulgarității, știința necesară pentru a deosebi valoarea de nonvaloare, de a-și însuși legile stilului. Când Enescu spunea „nu poți iubi simultan Muzica și această muzică” el atrăgea în fapt atenția asupra necesității de a desfășura opera educativă prin capodoperele marii muzici. Ori din acest punct de vedere, opera enesciană reprezintă un „material” excelent în formarea gustului, în trezirea dragostei pentru lucrări dominate de consistență valorică, noblețe și măreție umană.

Aș fi bucuros ca sub auspiciile revistei „Ateneu”, pe meleagurile Tescanilor atât de dragi lui Enescu, să particip în viitorul apropiat, la un colocviu național în care să ne propunem să discutăm pe îndelete modul în care trebuie să folosim creația enesciană în opera de răspândire a artelor.

Iosif SAVA

● G. Enescu și M. Costin la Tescani

Un discipol

Maximilian Costin: George Enescu - Un geniu al neamului românesc

George Enescu, marele muzician român, a cărui faimă a trecut de mult hotarele țării noastre, este astăzi nu numai unul dintre cei mai populari oameni ai României, dar și o figură din cele mai ilustre ale muzicii universale. La începutul glorioasei sale cariere artistice, o bună parte a publicului din țările străine îl considera drept francez, întrucât din Franța, unde și-a perfecționat studiile și locuiește o mare parte a anului, și-a făcut a doua sa patrie. Străbătând țările Europei și ale Americii, an de an, acest mare geniu al neamului nostru, cu fiecare piatră ce și adăuga la templul gloriei sale, făcea tot mai cunoscut numele țării sale, aducând astfel un perpeu omagiu neamului ce-i dăduse viață. Și când țara românească a intrat pe drumul cel mare al destinului ei, popoarele lumii au cunoscut-o și privit-o cu simpatie, grație, în mare parte, și popularității pe care i-o crease prin geniul său și prin sunetele viorii sale minunate. George Enescu, acest geniu român, al cărui apostolat în evoluția țării sale, nu va putea fi cunoscut în toată puterea lui decât de generațiile viitoare, sub perspectiva edificatoare a timpului.

Așadar, să considerăm pe acest mare muzician astfel cum ne impune puterica sa personalitate, acolo unde îi este locul, unde și-a făcut apariția, adică în evoluția culturii românești din secolul trecut, secol de renaștere prin cultură, de chemare la viață a neamului nostru pierdut în grijele unei vieți pastorale, supus de secole năvălirii barbarilor și stăpînirii aspre a cotoritorilor ce nu i-au lăsat răgaz să se reculegă și el în acea viață de

cultură în care Europa occidentală înainta sistematic de câteva secole...

Astfel, prin graba evoluției noastre, vedem cum în literatură Alecsandri și Eminescu, exponenți a două etape diferite, sînt aproape contemporani. Și tot sub această grabnică apariție putem considera pe Grigorescu în pictură, pe Vasile Conta în filozofie, iar pe G. Enescu în muzică...

Nu mai prin această grijă a naturii de a crea această temperatură morală, vom putea explica apariția acestor oameni necesari evoluției, acestor puternice personalități creatoare, care... fără să fi avut la îndemînă binefacerea unei culturi și ale unui mediu propriu neamului în care s-a născut, au izbutit totuși să-și asimileze în scurtă vreme întreaga cultură contemporană a lumii, să se adapteze cu ușurință ideologiilor celor mai diverse, să pătrundă rosturile culturii, să le adapteze personalității și neamului lor, să muncească, să producă, să ne ridice până la nivelul de gândire, de înțelegere și de creație a marii culturi universale.

Acesta este aspectul sub care trebuie să privim și să judecăm pe G. Enescu. Din înșirarea datelor și faptelor vieții sale, din adîncirea operei sale, vom pătrunde rostul existenței sale și marelui rol pe care l-a avut și îl are încă în destinele neamului nostru...

Este o datorie să ne cunoaștem și să ne prețuim marii oameni ai țării, acei care, ca George Enescu și-au închinat viața binelui, spre mai înaltă glorie a neamului românesc!

* Maximilian Costin: UN GENIU AL NEAMULUI ROMÂNESC, Editura Muzica, Tg. Mureș, 1982. (Fragment)

O fericită conjuncție de talent, măiestrie și impetuoasă personalitate a adunat, la Bacău, în 1982, trei tineri muzicieni a căror energie motrice avea să impună atenției publice numele unei formații camerale (Syrinx), transformată dintr-un intr-un renume de incontestabilă notorietate internațională. Artiștii dăruiți cu întreaga ființă artei lor interpretative, sosiți la Orchestra Simfonică din Bacău în conjunctura unor auspicii fericite, cei trei tineri muzicieni — Dorel Baicu (flaut), Dorin Gliga (oboai) și Pavel Ionescu (fagot) — au propus publicului numeroase concerte de o distincție stilistică greu de egalat, cu o muzicalitate vie și de aleasă eleganță, care nu puteau să nu atragă atenția. Așa că, un an mai târziu (1983), Syrinxul a plecat să-și verifice virtuțile interpretative într-un mare concurs internațional, organizat în Anglia, la Langollen, de unde s-a întors cu Premiul I și cu simpatia mai multor întreprinzători din domeniul concertistici. Invitația sosită (1984) de la Ancona-Italia pentru participarea la un alt concurs internațional de marcată reputație era urmarea laurilor cuceririi în Anglia. Un nou premiu încunună și aici eforturile de imaginație, de fantezie și sinceritate interpretativă ale Syrinxului, aplaudat pentru expansiunea în expresie și echilibrul dinamic al muzicii redată. Acum, cu două mari și prestigioase premii în portofoliu, formația și-a constituit un repertoriu propriu, s-a aplecat cu vigoare și credință asupra partiturilor pentru trio-uri instrumentale și a plecat pe căi personale în dificila călătorie a cunoașterii artistice, fascinând, prin elevația inspirației, pe ascultătorii săi.

A urmat o perioadă de fertilă activitate concertistică cu lucrări preclasice (în special), clasice și moderne, semnate de compozitori de marcă: I. S. Bach, Telemann, Händel, Corelli, Pergolesi, Galuppi, Quantz, Mondoville, Prowo, Couperin, Vivaldi, Loeillet, Sallieri, Stamitz, Mozart, Haydn, Liviu Dăncăanu, Ulpui Vlad, Ștefan Nicu-

Ilescu, Maia Badian și Tereza Proccaccini.

Stabilindu-și un repertoriu de o asemenea întindere, lucrînd fiecare accent cu o minuțiozitate de bijutier, Syrinxul s-a încumetat să participe, de curînd, la unul dintre cele mai renumite concursuri internaționale, deschise tinerilor interpreți (Stresa-Italia), patronat de firma japoneză Yamaha. De anvergura acestei binecunoscute confruntări, ne putem face o imagine numai dacă amintim că, în aprilie 1985, ea a reunit peste 2.000 de interpreți de pe toate continentele, aliniați după trei clase de vîrstă. Acum cîteva zile, Dorel Baicu, Dorin Gliga și Pavel Ionescu s-au întors de la Stresa cu premiul I absolut, obținînd cel mai mare punctaj la toate categoriile de

Tineri muzicieni

Formația Syrinx

vîrstă. Entuziasmul organizatorilor este explicabil, iar meritul artiștilor români de necontestat.

„A fost extrem de greu — mărturiseau cei trei muzicieni — pentru că, aflîndu-te într-o companie pe cit de numeroasă pe atît de selectă, te cuprinde o incredibilă neliniște: vom putea noi să supunem această elită, să ne impunem în fața unui juriu ale cărui cerințe nu le cunoaștem, să convingem această multă lume de concert prezentă la Stresa? Grele întrebări, cărora le-am răspuns printr-o muncă neistovită, prin renunțarea la orice tentație în afara repetițiilor. Nu credem că am văzut ceva în Italia, zilele și nopțile rezervîndu-le lucrului intens, cizelării expresivității și a trăsăturilor voluntare din stilul nostru de interpretare. Triumful care ne-a făcut, apoi, fericii este, așadar, ur-

marea dăruirii noastre totale, a travaliului fără sfîrșit.”

Cum vor fi cîntînd, oare, talentații artiști băcăuani, posesori, acum, a trei premii internaționale de o asemenea mărime și rezonanță? Frecventînd cîteva concerte ale trio-ului, am realizat cu uimire că, prin felul degajat de a exprima esența muzicii, Syrinxul dovedește, de pildă, cit de apropiați pot fi preclasiicii de noua linie impusă de compozitorii actuali. Privind o lucrare preclasică, uimirea atinge înălțimi surprinzătoare: în afara valorii în sine a fiecărei note de pe portativ nu există decît foarte puține indicații de tempo sau nuanță, partitura nefiînd altceva decît o hirtie moartă. Și atunci de unde fermecătoarea muzică izvorîta la o neașteptată dimensiune din

tate de accent, elan spontan, forță și imaginație.

Aceleași rafinate dimensiuni le înțelîm și în liniile de interpretare ale compozițiilor moderne, care par la prima citire o sumă de aproximații, de efecte rezultate din temporalitatea și înălțimea sunetului. Propunerea la public a lucrărilor moderne e cu mult mai plină de răspundere și de primăjii, presupunînd înzestrări strălucitoare de talent, în stare să-și facă pe interpreți să treacă anevoiosul prag al punerii în variate structuri muzicale a celor cîteva motive (de cele mai multe ori numai unul) scrise la începutul portativului („Ossia” și „Fiorilegiu” de Liviu Dăncăanu). Aici trebuie învinsă apariția unei anume uscăciuni sau sărăcii melodice, elocutiunea zgîrcită și redresările neașteptate ale desfășurării, ceea ce pretinde instrumentiștilor o mare sobrietate și o aplecată înțelegere a ideilor, a construcțiilor legate de logica și coeziunea elementelor componente.

Așa cum preciza Pavel Ionescu (fagot), Syrinxul este nevoit să cînte din abundență muzică preclasică (cu austeritățile ei de notație, specificate mai înainte), fie și pentru faptul că nu este, încă, suficient de cunoscută și valorificată în multiplele ei frumuseși. Existența puținelor partituri pentru acest gen de instrumente, aflat în patrimoniul compozitorilor clasici, vidul de lucrări din perioada romantică, impresionistă sau serialistă impune căutarea compozițiilor moderne, mai bogate ca orîcînd și nu lipsite de virtuți. Ori, Syrinxul a dovedit că stăpînește nu numai știința însuflețirii unor astfel de lucrări, ci și tehnica plină de beneficii a regîndirii parametrilor înscrisi în pagina de concert.

Cu multă dragoste și interes așteptăm, de aici înainte, concertele Syrinxului în speranța că și marele public (acum puțin atras de reprezentarea muzicală camerală), se va apropia cu mai multă înțelegere de acest gen artistic, onorîndu-l cu prezența și aplauzele sale.

Vasile PRUTEANU

CRONICAR